

მთავარი კომიტეტის ორგანო

№ 611 პარაკვი, ნომერი 2, 1923 წ.

უკვლავლიანი გაზეთი

ფასი 500,000

გაზეთი „საბჭო“ ღირს

თარიღად 7.000.000 მან.

ცალკე ნომერი ყველგან 500,000 მან.

რედაქცია და კანტორა: ტფილისი, სახალისი ქუჩა, № 8

ტელეფონი 10-34.

განსხვავების ფასი

1 გვ. 20 კაპ. ჩვენი ნომერი

15 მარტი

სამხალისი

1 გვ. 1 მ.

საქ. მემატივენი სოც. ფედ. პარტიის მთავარი კომიტეტი ამით აცხადებს

პარტიულ ორგანიზაციების საზოგადოებრივ, რომ

ნომერის 7-სათვის ქ. ტფილისში მოწვეულია.

პარტიის მთავარი კომიტეტი

განსახილველი საკითხები:

1. საერთაშორისო მდგომარეობა.
2. დამოკიდებულება კომპარტიასთან.
3. მოხსენება მთავარი კომიტეტის მოქმედების შესახებ.
4. საარგანიზაციო კომისიის მოხსენება.
5. მოხსენებანი ადგილებიდან.
6. მიმდინარე საკითხები.
7. არჩევნები.

წარმომადგენლობის ნორმა: ყოველ 100 წევრზე იგზავნება ერთი დელეგატი. ორგანიზაცია, რომელშიც ითვლება ას წევრზე ნაკლები, მიეცემა ერთი დელეგატი. არჩევნები ხდება ორგანიზაციის წევრთა საზოგადოებრივ კრებაზე.

ყოველი გაიხსნება ცენტრალურ კლუბში დღის 12 საათზე.

საქ. მემატივენი სოც. ფედერალისტთა პარტიის ზუგდიდის სამხარო კომიტეტი ამით აუწყებს საზოგადოებას, რომ კვირას, ნომერის 4-ს სოფელ წალენჯიხაში (ზუგდიდის მხარე)

ამხ. ვიქტორ სარიას

გარდაცვლების წლის თავის აღსანიშნავად გადახდილ იქნება სამოქალაქო პანაშვილი.

კოალიციის საფრთხე

შტრეკმანის პოლიტიკა, რომელსაც მხარში უდგას სოციალ-დემოკრატია მუშათა ფართო მასების უკმაყოფილება უკიდურესობამდე აიყვანა. საქსონის წინააღმდეგ მიმართულმა ზომებმა სოციალ-დემოკრატის გაუტყნა ხელი და განადგურა მისი მნიშვნელობა, როგორც მუშათა პარტიის.

მემატივენი სოციალ-დემოკრატის ლიდერები ებერტი, ველსი და მიულერი ხედავენ, რომ მემატივენი ფრთხილად და შეუძლებელი ხდება ბოლომდე გაყოლა შტრეკმანის პოლიტიკასთან. არა თუ მემატივენი, არამედ ცენტრის კი ერისპიანის მეთაურობით ოპოზიციის იმყოფება და ამ რიგად გერმანიის სოციალ-დემოკრატია იძულებულია ან საბოლოოდ გადაეცეს ბურჟუაზიას ავანტიურისტულ აქტებში მუშათა წინააღმდეგ, ან და კოალიციიდან გამოვიდეს.

როგორც დეპუტეტი გადმოგვცემს სოციალ-დემოკრატის ცეკას ორგანო არცერთსაკითხს—უნდა დარჩეს თუ არა სოციალ-დემოკრატის მინისტრები კაბინეტში. სოციალ-დემოკრატია იძულებული ხდება პროტესტით გამოვიდეს კაბინეტის თათბირზე საქსონის წინააღმდეგ მიმართული ზომების გამო. ყოველთვის ეს შედეგია იმ გარემოების, რომ მუშათა ფართო მასა სცილდება სოციალ-დემოკრატის.

პარტია იძულებული ხდება უმნიშვნელო პროტესტებით მიანიც განაცხადოს რეაქციონერი ზომების წინააღმდეგ, რომ ამით შეინარჩუნოს მუშათა ნაწილი.

ეს მდგომარეობა კი კოალიციის დაშლის წინა დღეა, წითელი საქსონის დამარცხებით ერთი წუთითაც არ მტკიცდება კოალიციონერი კაბინეტის მდგომარეობა, მუშათა მდგომარეობა სოციალ-დემოკრატებსაც პროტესტებით ამტკიცებებს, ბავარიის

რიის ფაშისტები კი ჯარს აგროვებს იმპერიული ძალა-უფლების დაპყრობისათვის.

ამ რიგად, კოალიცია ვულკანულად არის შეჩერებული. კოალიციონერი მთავრობისათვის სამოქალაქო ომის ეპიზოდები ყოველგვარ საფუძველს შლის. სოციალ-დემოკრატის შორდება მასა და კომუნისტური გაღვინა ძლიერდება.

გერმანიის მუშათა მოძრაობისათვის არ არის მზადი დღეები. ბრძოლა მეტად მძიმე, რთულსა და აუტანელ პირობებში უხდება მას. სოციალ-დემოკრატია ხდება უდიდესი ხელის შემშლელი სუშათა მოძრაობაში, ამ პარტიაში ხდება ჯგუფური დანაწილება. პირველი ჯგუფი გერმანსა და დავიდის ხელმძღვანელობით სდგას კოალიციის დაცვის ნიადაგზე, მეორე ჯგუფი შეიძინა ხელმძღვანელობით მოითხოვს დამოუკიდებლობის საქსონის საკითხში და ენერგიულად გამოხატავს ბავარიის წინააღმდეგ, მესამე ჯგუფი კობისა და სიმონის გეგმდგანელობით ამ ორ პირველ ჯგუფთა შორის ქანაობს. მეოთხე ჯგუფი კრისინის მეთაურობით მოითხოვს სოციალ-დემოკრატების გამოხვლას მთავრობიდან. მეხუთე ჯგუფი ლევისა, როზენფელდისა და დიტმანის ხელმძღვანელობით მოითხოვს კაბინეტის დატოვებას და კომპარტიასთან თანამშრომლობას.

ასეთი სურათია სოციალ-დემოკრატის ოჯახში. ეს სურათი სიხადით აშკარაა ამ პარტიის წერილ-ბურჟუაზიულ პოლიტიკას, მერყეობას და გაურკვევლობას, ასეთი პარტია ვერცხა და მუშათა კლასის ხელმძღვანელად პარტიის შემთხვევაში ვერ გამოდგება, გერმანიის პროლეტარიატმა კომპარტიის ხელმძღვანელობით უნდა გადათქოს ეს ცოცხალ-მკვდარი ლევი და მხოლოდ შემდეგ შეეძლება გერმანიის ხალხს რევოლუციონერი აღმშენებლობის დაწყება.

შენიშვნები

4. აგრარული საკითხი, ჩვენი პარტია და კომუნისტები.

წინა წერილებში ჩვენ დავინახეთ, თუ პროგრამულ საკითხებში ჩვენსა და კომუნისტურ პარტიის შორის როგორი ერთსახეობა დამყარდა: ჩვენ ერთნაირად გვესმის თანამედროვე ეპოქის შინაარსი და ერანაირის საშუალებით ვცდილობთ თავი დავაღწიოთ კაპიტალისტურ მეურნეობასა და შევქმნათ კომუნისტური წესწყობილება. ამ წერილში მე მიინდა ერთ მეტად სერიოზულ საკითხზე შევიჩრო მკითხველს ყურადღება. წარსულში ჩვენსა და ბოლშევიკებს შორის უმთავრესად ორი ძირითადი პროგრამული საკითხი იწვევდა უთანხმოებას და დავას; ეს იყო: აგრარული საკითხი და ეროვნული პრობლემა. უკანასკნელს შემდეგში შევხებით უფრო ვრცლად, აქ გვინდა ავღნიშნოთ ის ევოლუცია, რომელიც განიცადა ბოლშევიზმმა მიწის საკითხში და რომელმაც სასიკეთოდ დავაგაბლოვა ჩვენ ერთმანეთთან. ჩვენი აგრარული საკითხის გარშემო არ გამართულა ფართო დისკუსია პოლიტიკურ პარტიათა შორის; იმ სახით, როგორც ამას ითხოვდა საკითხის სირთულე. ეს კითხვა არ განხილავდა დამე-

ჯდარი თეორიული და ლიტერატურული კვლევისა და კამათის საგანი. ეს საშუალო ფაქტია, რომელიც დღეს მიანიც უნდა ავღნიშნოთ. აგრარული საკითხის კი მეტად დიდი და ფართო მნიშვნელობა აქვს სოციალური ცხოვრების ვითარებაში, მით უფრო ისეთს ჩამორჩენილ ქვეყანაში, როგორც არის საქართველო.

აგრარული საკითხი ორის მხრით არის საინტერესო: ერთის მხრით მიწის საკითხის მოწვევით გვინდა მიზანშეწონილად უნდა გააუმჯობესოს მთელი მეურნეობის პრობლემა და საწარმოო ძალთა განვითარების მთავარ ფაქტორად გადაიქცეს; მეორეს მხრით აგრარული საკითხის გადაჭრით უნდა დავიცვათ ის სოციალური კლასი და მისი ინტერესები, რომელიც სასოფლო მეურნეობის მთავარ ფუძეს წარმოადგენს.

ზემო აღნიშნულ კითხვების გაგებაში ჩვენს საქმედ გავსხვავდებით ბოლშევიკურ პარტიასაგან წარსულში. სოფლის კაპიტალიზაცია და ბურჟუაზიული წყობილების განმტკიცება სასოფლო მეურნეობაში, ბოლშევიკების აზრით, უარესად პროგრესული მოვლენა იყო და ფაქტურად ქმნიდა ნიადაგს სოციალისტური წყობილებისათვის. სა-

კითხისადმი ასეთი მიდგომით, ბოლშევიზმი იძულებული ხდებოდა სოფლის მწარმოებელი ელემენტის—შრომელი გლეხობის თანამედროვე ინტერესების დაცვაზე ხელი აეღო დაეცვა მისი მომავალი ინტერესები, რამდენათაც იგი წარმოადგენდა მომავალ პროლეტარს. ასეთი დამოკიდებულება აგრარულ საკითხისადმი ლოლიკურად გამომდინარეობდა იმ გზებისა და მეთოდების წამოყენებიდან, რომლითაც ბოლშევიზმი ცდილობდა სოციალისტური ცხოვრების გარდაქმნას წარსულში. გზა კაპიტალიზმის ამ შემთხვევაში გადაიჭრელ როლს თამაშობდა.

ჩვენი პროგრამა და პოლიტიკა ასეთს გაგებისაგან ძირიანად განსხვავდებოდა. ჩვენი გაგებით კაპიტალიზმი თავის თავად ვერ ქმნის პირობებს სოციალიზმის დასამყარებლად ის აქტიური ჩარევითა და ძალდატანებით უნდა მოსპოს რევოლუციონერული მშრომელთა ხალხმა.

1904—6 წლებში არ. ჯორჯაძე სწერდა: „ჩვენ დღესვე უნდა მოვაშალოთ საზოგადოებრივ წარმოების განხორციელებისათვის შესაფერისი ნიადაგი“ (იხ. მისი „როგორ უნდა გადაწყდეს მიწის მფლობელობის საკმე“ გვ. 25, 1906 წ.) მაგრამ როგორი გზითა და საშუალებით არის შესაძლებელი კომუნისტებისათვის დღესვე შესაფერისი ნიადაგის მოშალება? რა გზას უნდა დავადგეთ სასოფლო მეურნეობაში? ამ კითხვაზე არ. ჯორჯაძე უპასუხებდა: „ჩვენ გვსურს მივიღოთ ხალხთან და გამოვივარჯიშოთ მას დღესვე, როგორც მშრომელ, გაქვირებაში ჩავიდინო წვერილ მესაკუთრეს... ხოლო ჩვენი განზრახვა ის კი არ არის, რომ ამ ხალხს მესაკუთრეობის უფინი და ხურვილი განვუშაქციოთ, არამედ დავანახოთ ხევა უმაღლესი საზოგადოებრივ ფორმა წარმოებისა და მოვაშალოთ იგი კომუნისტურად, სახ. ხაშურს. ხინდკაპიტალიზმს და მასმარე საზოგადოებათა საშუალებებით კომუნისტურ წეს-წყობილებისათვის“ (იხ. „საქართველო“ № 10, 1904 წ.) იმავე წელში იგივე ჯორჯაძე სწერდა: „მიწის სოციალიზაცია, სოფელში კერძო საკუთრების გაუქმება და ჩაქარება სოციალურ რევოლუციის მოახლოვებას, და ჩვენს ხედავთ იერაშხაძე მთელი წყობილების წინააღმდეგ მიტანილს შეტეხა ძალას მისცემს. თავსე ის არის, რომ ხალხის ეკონომიური ცხოვრება ერთ მთელს წარმოადგენს. შეარყიეთ ამ ცხოვრების საფუძველი მეურნეობის ერთ ნაწილში და თქვენ დაინახავთ როგორ დაბრუნდება მთელი შენობა და როგორ იგრიალებს დამაპატი კოქებზე გაბუღული წყობილება“ (იხ. წიგნაკი მიწის შესახებ—გვ. 44.) „ჩვენ გვსურს, რომ მთელი მიწის ნაგლეჯი იმისი იყოს, ვინც თავისი ხაზგვენიით აწუხავებს მას, გვსურს, რომ მიწა ხაზგვენიით აწუხავდეს“ (იქ—16).

1904 წლის პარტიულ კონფერენციაზე არ. ჯორჯაძე თავის მოხსენებაში ამბობდა: „საქართველო“ იმ აზრის დამცველად გამოვიდა, რომ სოციალისტურ წარმოების დამყარებისათვის სოფლის პროლეტარიატის და კაპიტალის კონცენტრაციის პროცესი აუცილებელი პირობებია არ არის. რა გამოდგინათ როგორ უნდა დასაყენა უნდა გამოვიყენოთ ამ დებულებიდან? ის დასაყენა, რომ წარმოების განსაზოგადოებრივობას დღესვე შეიძლება დაუდგეს საფუძველი და ამიტომ უნდა მივეწვიოთ და გავითვალისწინოთ ის ეტაპები სოციალური ევოლუციისა და ის ფორმები სოციალურ წარმოებისა, რომელნიც ჩვენის აზრით, თანამედროვე კლასობრივ პრინციპებზე აშენებულ საზოგადოების დამრღვეველ ძალად უნდა შეიქმნენ“ (იხ. ქვეყნის კონფერენციის ოქმები. 1904 წ.) შემდეგ: „მიწის სოციალიზაცია დასაწყისი გახდება სოციალური რევოლუციისა და ამიტომაც ვართ მისი მხარეაღმ დამცველი“.

ამ გამოთქმულია სოციალისტ-ფედერალისტების აგრარული საკითხის მთელი კონტრ-ესენცია: 1) მიწის სოციალიზაცია დღესვე რეალურად იცავს მიწის მფლობელის ინტერესებს; 2) იგი ხდება სოციალისტური გარდაქმნის უდიდესი ფაქტორად და არღვევს კაპიტალისტური მეურნეობის საფუძველებს; 3) მისი განხორციელებით სუბიექტურად და ობიექტურად ნიადაგი ეყრება ახალ კომუნისტურ ურთიერთობას: ხალხის ფსიხიკაში, მის შემეცნებაში ღვივდება კოლექტიური შეგნება თვით საშუალო ცხოვრებაში ფაქტურად მტკიცდება კოლექტიური ურთიერთობა, მატერიალურ ძალთა განწყობილებაში შეურყეველი საფუძველები ეყრება მომავალ კომუნისტურ წყობილებას.

აგრარული საკითხისადმი ასეთი მიდგომა და მისი ამ გვერდის სახით გაგება საფუძველად ედვა ჩვენი ჯგუფის არსებობის თავიდანვე. საქართველოს რეალური სინამდვილე და ეკონომიური ცხოვრების განვითარება პირდაპირ მოითხოვდა ჩვენგან მიწის სოციალიზაციის დაცვას. ეკონომიურად ჩვენ ჩამორჩენილი ქვეყანა ვართ, ჩვენი მეურნეობის მთავარ საფუძველს წარმოადგენს სოფლის ეკონომიკა, სა-

სოფლო მეურნეობა; თვით ქალაქაც ვერ შესძლო კაპიტალისტურს ქვაბში მოხარჯვა საესეებით; ასეთს პირობებში სოფლის კაპიტალიზაციაზე ფიქტი უნაყოფო იყო; სოფლის მეურნეობის გარდაქმნა კომუნისტურ წყობილებაზე შესაძლებელი არის მხოლოდ და მხოლოდ მიწის სოციალიზაციის გზით, და არა კერძო საკუთრების განმტკიცებით. მენშევიკებმა ჩვენში ყოველად მახინჯი ფორმებით გადასტურეს მიწის საკითხი მიწაზე კერძო საკუთრების შემოღებით.

ჩვენი ძველი ამბანაგები რამოდენადმე მოხიბლანამ ცდამ და მთელ რიგ პარტიულ კონფერენციებზე ცდილობდნენ მიწის ნაციონალიზაცია ამოეშალათ პროგრამიდან. დღეს, ალბად, მრავალ ჩვენს ამბანაგს ახსოვს, თუ როგორი დიდი შრომა და ჯანჯანა სჭირდებოდა მემატივენი ფრთხილად პარტიულ პროგრამის ასეთი ოპორტიუნისტული გადასარჩენად. ფაქტურად ჩვენს ჯგუფს უნდა მიეწვიოს ის, რომ ჩვენმა ლიბერალურმა ვერ გააძევეს ნაბიჯის გადადგმა აღნიშნულის გზით.

და ასეთს ოპორტიუნისტურ გზებზე ჩვენი ყოველი ამბანაგები სწორედ იმ პერიოდში მიწის სოციალიზაციას, როცა რუსეთის დიდი რევოლუცია ამ ლოზუნგების ქვეშ ჩატარდა, როცა იგი მთელი საერთაშორისო პროლეტარიატის მორიგ ამოცანად გარდაიქცა და რეალური განაღდება პირობა რუსეთის სინამდვილეში.

მერე ვისი წყალობით ავიდა ამ სიმალღებე მიწის სოციალიზაციის პროგრამა? იმავე ბოლშევიკების, რომელნიც წარსულში უარყოფდნენ მას. კომუნისტურმა პარტიამ გამოსტაცა ხელიდან რევოლუციონერი გზით მიწის სოციალიზაციის პროგრამა წერილ-ბურჟუაზიულ ესტრეგებს და მის გარშემო შემოკრიბა მთელი მშრომელი გლეხობა.

ბევრს გონია, რომ ამით კომპარტიამ დიდად პრინციპიალური ხასიათის დამოშობა გადაიტანა. არსებითად ეს შეშეცდარია. წარსულში კომპარტია უარყოფდა სოციალიზაციის ტაქტიკურს მოხაზვებით, რადგან ის (პარტია) აყენებდა ბურჟუაზიული დემოკრატული რევოლუციის პროგრამას, უნდა დაეფიქსირებინათ კომპარტიის ერთ რამეში: ქალაქში ბურჟუაზიული წყობილების განმტკიცებას და სოფელში კი სოციალიზაციის, ასეთ წინააღმდეგობას ვერ აიტანდა ეკონომიური ცხოვრების პირობები, ბოლოს და ბოლოს კაპიტალისტური ქალაქი შთანთქმავდა სოციალისტურს სოფელს.

დღეს პირობები შეიცვალა: კომპარტიამ მთელი კაპიტალიზმის დაძლევის პროგრამა წამოაყენა და სოციალისტური რევოლუციის ნიადაგზე სდგას ასეთს პირობებში, მიწის სოციალიზაცია გარდამაგალი პერიოდის ნაშთურად ფორმაციის ერთ-ერთი აუცილებელი სინამდვილეა შეიქმნა. დღეს უკვე კაპიტალიზმის დეგრადაციის, დაშლისა და ლიბერალური ვიციოფიებით; სოფლის წარმოების გაუმჯობესება შეუძლებელი ხდება კაპიტალიზმის გზითა და მეთოდებით, სოფლის მეურნეობის სოციალისტურს ნიადაგზე მოწყობა, ეს არის მორიგი ამოცანა რევოლუციონერი მოძრაობისა. ასეთს პირობებში სოფლის კაპიტალიზაციაზე და გლეხის სოციალიზაციაზე კი არ არის ლაპარაკი, არამედ მეურნეობის სოციალიზაციაზე და გლეხის კომუნისტურ შეგნებამდე აყვანაზე და მისი პირდაპირი გზით სოციალისტურ წყობილებაში გადაყვანაზე. კომუნისტების პროგრამაში სოფლისა და ქალაქის პროგრამა, გლეხისა და პროლეტარის ინტერესები ერთს მთლიან არსში შედუღდა და ერთს მთლიან ორგანიზაციაში ჩამოყალიბდა. კომპარტიამ წაიღო ჩვენი სოციალიზაცია და რეალურად განაღდა, თან წაიყვანა ჩვენი მშრომელი გლეხობა და ქალაქის პროლეტარიატს დაუმშობილა. კომპარტიის ხელმძღვანელობითა და მისი ენერგიული შრომით დღეს სოფლის გადატარებული მშრომელი გლეხობა და ქალაქის პროლეტარიატი იმდენად დაუკავშირდა ერთმანეთს, რომ ის საერთაშორისო ბურჟუაზიის რისხვის მგვრელ არმიად გადაიქცა.

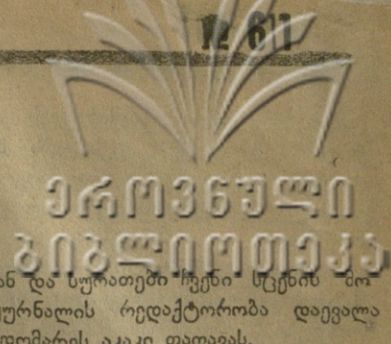
ასეთს პირობებში კომპარტიამ აგრარულ პროგრამასა და აგრარულ პოლიტიკას ჩვენ დღეს ვერაფერს ვერ დაუპირისპირებთ. წინააღმდეგ, რაც დღეს ხელში უჭირავს კომპარტიას, ის ჩვენს პროგრამასა და ჩვენს პოლიტიკას წარმოადგენს.

ჩვენში 1921 წლის გადატარების მეორე დღესვე იქმნა გამოცხადებული მიწის სოციალიზაციის პრინციპები ახალი ხელისუფლებისა. ფაქტურად ამ ლოზუნგის ქვეშ და მიწის განსაზოგადოების დრომით მოხდა გადატარება ჩვენში. ახალი ხელისუფლება თავის ცნობილ „დეკრეტს № 174-ში“ ამბობდა: „საქართველოს საბჭოთა მთავრობა მთელი ხალხის წინაშე აცხადებს, რომ მიწის საკითხის გადაჭრა უნდა მოხდეს მხოლოდ მშრომელთა სასარგებლოდ, მ.დ.ე. საფუძველზე: 1. ყველა მიწები მთელი მშრომელი ხალხის ხარით კუთვნილებას შეადგენს. მიწის ყიდვა-გაყიდვა, მისი იჯარით ან რაიმე სხვა სახით ვისმევე გადაეცემა ისაზაბა. (იხ.

საქართველოს საბჭოთა მთავრობის მიერ გამოცხადებული მიწის სოციალიზაციის პრინციპები ახალი ხელისუფლებისა. ფაქტურად ამ ლოზუნგის ქვეშ და მიწის განსაზოგადოების დრომით მოხდა გადატარება ჩვენში. ახალი ხელისუფლება თავის ცნობილ „დეკრეტს № 174-ში“ ამბობდა: „საქართველოს საბჭოთა მთავრობა მთელი ხალხის წინაშე აცხადებს, რომ მიწის საკითხის გადაჭრა უნდა მოხდეს მხოლოდ მშრომელთა სასარგებლოდ, მ.დ.ე. საფუძველზე: 1. ყველა მიწები მთელი მშრომელი ხალხის ხარით კუთვნილებას შეადგენს. მიწის ყიდვა-გაყიდვა, მისი იჯარით ან რაიმე სხვა სახით ვისმევე გადაეცემა ისაზაბა. (იხ.

რავს. ექსპონატების დემონსტრაცია შესავლიდანვე იწყება. უპირველეს ყოვლისა გამოფენილია კომპლექსური მეთოდი ცალკე განყოფილებით. განყოფილება შეიცავს ყველა იმ მასალას, განსაკუთრებით თვალსაჩინოების დარგად, რომელიც კომპლექსური მეთოდის სპეციალურ ბუნებას შეეფერება. აქვე მოკლე დარიგება ამ მეთოდით ანბანის სწავლების წესების ვასამართლებად.

პავლიონის შუა-აღრე მოფენილია სხვა და სხვა სკოლათა მოწაფეების თვითმოქმედების ნაყოფით. ექსპონატები დაყოფილია სასწავლო საგნების განყოფილებებით. ყველა მათგანს (საგანს) თავის ადგილი უჭირავს და შეიცავს იმ მასალას აქ წარმოდგენილი თვალსაჩინოების საგნებიდან, რომელსაც მოითხოვს ამა თუ იმ საგნის ინტენსიური-აქტიურობით გავლა.

კედლის მარცხენა კუთხე დაქვრილია პედაგოგიურ-პედოლოგიური დაწესებულების მიერ ექსპონატების ღირსების მიხედვით აქ ირჩევა სახელწოდებით მდიდარი-პედოლოგიური ინსტიტუტი რამელსა-სა წარმოდგენილი აქვს მეტად საინტერესო გამოკვლევები დეფექტიან ბავშვების პსიქიური და გონებრივი აპარატის ფუნქციონალიზაციის შესახებ. ყველაფერი თვალსაჩინოდა შესრულებული და დიდ ინტერესს იწვევს. ფსიქოლოგიური კამინეტი ახდენს მეტრიკულ დემონსტრაციას გარკვეული კოლექციისას, რომლის მიხედვითაც შეისწავლება მუხვი და სწორ მეტყველების უნარ მოკლებულ ბავშვთა ინტელექტუალური ასაკი (ექსპერიმენტალურ პედაგოგიაში ი. ა.-დ წოდებული. გ. თ.) კოლექცია შედგენილია Herderschée-ს სისტემის მიხედვით, შეტარებულია მიერ. აღებულია ყველა ასაკისათვის ცალკე. პედოლოგიური კამინეტი შედარებით ღარიბია. ღირსშესანიშნავია ნეჩაევის ტაქსიტოსკოპი მოწაფის მესხიერების და წარმოდგენათა კომპლექსის გამოსარკვევად. სამწუხაროდ ამ აპარატს არა ყავს მუდმივი თანხმობები ხელმძღვანელი, რომ უფრო შესაფერისად იქნეს გამოყენებული ექსპერიმენტებისათვის. ანტროპომეტრიული კამინეტი იძლევა დეტალურ ცნობებს ზოგიერთ მოწაფეთა ატავისტური ინსტიტუტების და ფიზიკური ცვალებადობის გათვალისწინებით. გაზეთის გვერდებზე არ შეიძლება ამ კამინეტების რთული სქემების წარმოდგენა, თორემ უსათუოდ მეტად საინტერესო მასალა იქნებოდა, ყველა მასწავლებელთათვის, ვისაც არ უნახავს იგი, შენდებ სახელმძღვანელოდ.

მოსკოვის მოწაფეთა შორის ფიზიკური კულტურის გავრცელების შესახებ, საჭირო ცნობებს, შესაფერისი ილუსტრაციებით იძლევა, ე. წ. ფიზიკულტურის კუთხე. საინფორმაციო უნდა აღინიშნოს, რომ აქ ფიზიკური კულტურის შესწავლას დიდი ყურადღება ექცევა. ზოგიერთ სკოლებში შემოღებულია ფიზიკური აღზრდის ძველი სპარტის წესები.

დიდი ადგილი უჭირავს მოსკოვის საბავშვო თეატრის შემოქმედებას. ამ თეატრის გამოფენათა დათვლიერებით ცხადად შეიძლება დარწმუნება, თუ როგორი მავსიმალობითაა გამართლებული საბავშვო თეატრის არსებობა და რა უნდა შეადგენდეს მის პირდაპირ ანოცანას. აქ განსაკუთრებით ყურადღასღვება ბავშვთა მფრთხილობა და ზღაპართა ილუსტრაცია შესაფერისი სურათებში. ამ მხრივი შესრულებით საინტერესოა ზღაპარ „შახარაზადას“ გადმოცემა.

პაწაწების მთელი სახატვრო ნიჭი და შემოქმედები ღონე შედარებით სახატვრო სახელოსნოში. ამ სახელოსნოში მოწაფე ექსპონატებს განცვიფრებული მოყვას მხილველი: ნუ თუ ამდენის შექმნის უნარი შესწევს პატარა ბავშვს და ჩვენ კი დღემდე არ შეგვიძლია მისი გამოხმევის-გაშლის სწორი საშუალებები შევექმნათ.

ცალკე კიდურში მოთავსებულია ხელგარჯილობის გაკვეთილებზე დამუშავებული მასალები სხვა და სხვა სკოლის და ასაკის ბავშვების მიერ.

არიან განყოფილებაში: ბიოლოგიური, ქიმიური, სადაც სხვათა შორის არის მენდელეევის პერიოდული სისტემა ელემენტებისა, საზოგადოებრიობა (обществоведение) და თანამედროვეობა მიმდარ მასალებშია მოცემული.

ლამაზია პლასტიკის ხელოვნების კუთხე. მშვენიერადაა შეგნებული, თუ როგორ ხდება ხელოვნური პირველყოფილი კულტურის და ძველი აღმოსავლეთის ისტორიების ზოგიერთი ეპოქების ილუსტრაცია ეპოქისავე თანამედროვე სახეებში.

ამ გამოფენაზე ახალი ინტერესის მატარებელია ერთი უახლოესი მომენტი. ეს არის ენის სწავლების ელექტროფიზიოლოგია (კონკრეტულად აქ წარმოდგენილია Электренизация Русского языка) ამ მეთოდის შესახებ ლიტერატურა ან სრულიად არ არსებობს და თუ მოიპოვება რაიმე ისე იშვიათია რომ ფართო წრეებისათვის იგი მისულწველია.

ენის ელექტროფიზიოლოგია ამ პავილონში მეტად მარტად ფორმებშია წარმოდგენილი, როდესაც არსებობდა ის არც ისე ადვილია შესასრულებელია. რაც უფრო საინტერესოა ენის ელექტროფიზიოლოგიდან: ანბანის გავლა და მარცვლების შედგენა ბგერებიდან, ამ გამოფენაზე სამწუხაროდ გამოტოვებულია. აქ აღებულია მხოლოდ მეორე მომენტი: წინადადებების შედგენა და სიტყვების გრამატიკული (მორფოლოგიური) გარჩევა. დაახლოებით ეს შემდგენილია ხდება: აღებულია თითო ტილო დაფის მსგავსად. ტილოზე სწერია წინადადებები, რომლის სიტყვები ერთი მეორისაგან დაცილებულია წერტილის მსგავსი ელექტრონის „კნობებით“. მოწაფეს ეძლევა ანოცანა მაგ. წინადადების განსაზღვრული სიტყვა რომელ სამეტყველო ნაწილს ეკუთვნის. მოწაფეს ხელში უჭირავს ელექტრონის ორი მავთული წერილი „მტკსუნებით“. მავთულში გაყვანილია ელექტრონის ძალა. ტილოზე დაწერილი წინადადებების გვერდით სწერია სამეტყველო ნაწილები (სულ 9) ყველა მათგანსაც აქვთ ელექტრონის „კნობები“. ბავში იღებს ერთ სიტყვას, რომლის გრამ. გარჩევაც სურს და უერთებს ამ სიტყვის „კნობას“ ერთ მავთულს. სიტყვა, უფრო მეტი თვალსაჩინოებისათვის განათდება უკან გვერდიდან. მეორე მავთული მიაქვს და უერთებს იმ სამეტყველო ნაწილს, რომელსაც, მოწაფის აზრით, აღნიშნული სიტყვა უნდა ეკუთვნოდეს. თუ სწორად გამოიწნო უკანასკნელთან ელექტრონის შეერთების დროს ელექტრონისავე ზარი გარაკუნდება. თუ ზარი არ დაირეკა ეს იმას ნიშნავს, რომ ამოცანა არ არის სწორად გადაჭრილი და იწყებს კვლავ.

მათემატიკური მავთულების გამოანგარიშების დროსაც-უფრო ფართოდ იყენებენ ელექტრონის-კინოს.

ენის ელექტროფიზიოლოგია ახალი საკითხი და სპეციალურ დამუშავებას მოითხოვს. ამავე პავილონში წარმოდგენილია პეტროგრადის საგუბერნიო განათლ. განყოფილების და სხვა ადგილების შრომის სკოლათა შემონახველნი.

ყველაფერი ძვირფასია და მაღალი ღირსების. ეს საბავშვო პავილონი, სამყაროა ბავშვის ბუნების.

გ. თავზარაშვილი.

მოსკოვი ოქტომბრის 18.

სახალხო სახლი. შალიკაშვილის „უნიდაგონი“

სახალხო სახლში, კვირას დაიდგა შალიკაშვილის ცნობილი პიესა „უნიდაგონი“, რომლის შინაარსიც საზოგადოებამ კარგად იცის. ეს პიესა რეჟისორ ბარველის ხელში ლამაზად განსახიერდა, შეიძლება მხოლოდ მიზანსცენების გადახალისება უკეთესად.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია თავიშვილი ალექსანდრე როლიში. მას ენაწევა სცენის ხერხი და მისი როლები ყოველთვის მიზან მიღწეულია: ხმა, მოძრაობა და კოსტუმულიცა ამტკველებს როლის სრულ განსახიერებას. რომანიშვილი-გდებუაქე კარგი იყო და დამთავრებული სახე მოგვცა დაროსი. ქ-ნი ასათიანიც ნიჭიერად და მხატვრულ ასრულებდა დაქისრებულ როლს, ხოლო მარგველაშვილი, რომელიც ორი სამი წელიწადი არ გვინახავს ტფილისის სცენაზე, უგარბობლად ასრულებდა თავის როლს, მეტადრე უკანასკნელ მოქმედებაში. კალანდარიშვილი, როგორც მანქანი ისე იდგა სცენაზე და უშინაარსო სუფიორის სიტყვებს იმეორებდა, საჭიროა როლის შეთვისება და მეტი მოძრაობა გრ. ლორთქიფანიძე მიუხედავად როლის სიპატარავისა კარგი იყო, ხოლო ყოჩიშვილი, თავდგირიძე, კინაშვილი, ბარველი და ბარათაშვილი ანსამბლს ხელს უწყობდნენ. ხალხი ნაკლები ესწრობა. საშინელი ხმაურობა, ადმინისტრაციამ ამას უნდა მიაქციოს ყურადღება.

განი.

სრულიად საქართველოს მსახიობთა კულტსექციამ დაადგინა აღნიშნოს მომავალი ორი იანვარი განსაკუთრებული პროგრამით.

რესპუბლიკის ყველა თეატრებში ამ დღე უნდა დაიდგას განსაკუთრებული წარმოდგენები, რომელთა შემოსავალი გადაეცემა მსახიობთა სექციის.

2 იანვარს გამოვა საგანგებო ჟურნალი: სახელწოდებით „2 იანვარი“, რომელშიაც მოთავსებული იქნება მრავალწერილები სასცენო ხელოვნების კვლევა.

შაქაროვის მოქმედება და განსაკუთრებული

დადგენილება № 31.

ს. ს. ს. განათლების კომისარიატისა რესპუბლიკის უმაღლეს და საშუალო სასწავლებლებში სწავლის ფულის გადასახადის შემოღების შესახებ 1923-24 სამოსწავლო წელში. შესაცვლელად 1 მუხ. დადგენილებისა, რომელიც გამოტანილი იყო 1922 წლ. 15 სექტემბერს, რესპუბლიკის უმაღლეს და საშუალო სასწავლებლებში სწავლის ფულის გადასახადის შესახებ, ვადგენ შემდეგს: მიმდინარე 1923-24 სამოსწავლო წელში შემოღებულ იქნეს სწავლის ფულის გადასახადი უმაღლეს (უნივერსიტეტსა და პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში), და საშუალო სასწავლებლებში (ყველა ტენიკუმში, გარდა პედაგოგიურისა, საერთო განათლების კურსებზე და აგრეთვე მთლიან შრომის სკოლების მე-8 და მე-9 კლასებში). შემდეგი რაოდენობით:

1) უმაღლეს სასწავლებლებში 40 ჩრგ. მან. წელიწადში (ხოლო ნახევარ წელიწადში 20 ჩრგ. მან.) და 2) საშუალო სასწავლებლებში 20 ჩრგ. მან. წელიწადში (ხოლო ნახევარ წელიწადში 10 ჩრგ. მან.).

ჩეროვნიკი მიწეთის რაოდენობა გამოიანგარიშება სწავლის ფულის შეტანის დღის ოფიციალურად გამოცხადებულ კურსით. სწავლის ფულის გადასახადისაგან როგორც უმაღლეს, ისე საშუალო სასწავლებლებში, თავისუფლდება:

ა) დამსახურებულ რევოლუციონერთა შვილები. ბ) სამოქალაქო ომში აქტიურად მონაწილეობის მიზეზთა შვილები. გ) უღარიბეს გლეხთა შვილები ადგილობრივ სამხარო აღმასკომების დადასტურების მიხედვით. დ) წითელ არმიელთა, უფშემადგენლობის, აღშემადგენლობის და აგრეთვე წითელ არმიის პოლიტმუშაკთა შვილები.

ე) წითელ არმიის და ფლოტის დაპირილ-დასახიერებულთა შვილები და შრომის ინვალიდების შვილები. ვ) ყველა ტიპის და საფეხურის სასკოლო მუშაკნი და მათი შვილები. თ) პროფკავშირების წევრნი და მათი შვილები მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მათი თვითონ ხელფასის საერთო ჯამი არ აღემატება ოცდახუთ (25) საქონლის მან.

ი) სახელმწიფო პენსიონერთა შვილები. სწავლის ფულის გადასახადისაგან განთავისუფლების შესახებ განცხადებებს, რომელთაც დარ

ნების დარგადან და სუბსიდიური სცენის მოღვაწეობისა. ჟურნალის რედაქტორობა დაეწავა სექციის თავმჯდომარეს აკაკი ფალავას.

მსახიობთა კულტსექციის საბჭო სთხოვს კავშირის ყველა წევრთ მოაწოდონ შესაფერისი მასალები და ცნობები ადგილობრივ სასცენო საქმის მდგომარეობის შესახებ „2 იანვარს“ ჟურნალისათვის შემდეგი მისამართით: რუსთაველის პრ. № 21. სათეატრო ინსტიტუტი აკაკი ფალავას (ჟურნალისათვის).

წარმოდგენა მუშებისათვის. შაბათს 3 ნოემბერს რუსთაველის თეატრში მუშებისათვის წარმოდგენილი იქნება შ. დადიანის პიესა: „მუშინდელი“ ქორელის რეჟისორობით.

ქართულ მხატვრობის გამოფენა. ნოემბრის ბოლო რიცხვებში საქართველოს მხატვართა კავშირი დიდუბის ტაძარში გამართავს ქართველ მხატვართა ნაწარმოების გამოფენას.

ახალი მწერლობის კორპორაცია. ახალ მწერლობის კორპორაციამ თავის თავმჯდომარედ აირჩია გრ. რომაქიძე ახლო ხანში გამოვა „ახალ მწერლობის“ კორპორაციის ყოველ კვირეული გაზეთი.

მხატვართა საღამოები. 7 ნოემბერს ხელოვნთა სასახლეში გაიხსნება „მხატვართა საღამოების“ სეზონი.

სრ. საქართველოს მწერალთა კავშირის გაზეთი „ივერია“ ახლო ხანში გამოვა სრ. საქართველოს მწერალთა კავშირის ყოველ კვირეული ორგანო „ივერია“.

ახალი ჟურნალი „დროშა“. 1 ნოემბრიდან ტფილისში გამოვა ახლ. მიხა კახიანის რედაქტორობით ლიტერატურული მხატვრული ჟურნალი „დროშა“.

რევოლუციონური ახალგაზრდობის გზა *

მე-20 საუკუნეიდან იწყება ქართველი მშრომელი ხალხის გაღვივების ხანა; ამ პერიოდშიდან მშრომელი ხალხი იწყებს გააფთრებულ ბრძოლას თავის უფლებების მოსაპოვებლად.

პირველი პოლიტიკური პარტია, რომელმაც იწყო მუშაობა საქართველოში იყო სოციალ დემოკრატიული პარტია; მან დარაზმა ქართველი მუშები, რომელსაც სურდა თვითმპყრობლობის ჩამოგდება და დემოკრატიზმით, პარლამენტის საშუალებით სოციალიზმის განხორციელება.

საქართველოს მშრომელი ხალხი მეტს მოითხოვდა, ხალხს მიწა უნდოდა, ხალხს თვითმართებლობა სწყურდა, არც ერთის და არც მეორის მიცემა მომქმედ პარტიას არ შეეძლო, ამიტომ საქართველო იყო ახალი რევოლუციონური პარტიის შექმნა, რომელიც ყველა საკითხებს გადაჭრიდა, ისე როგორც ეს თვით რევოლუციონერ ხალხს უნდოდა.

1903 წელში ჩვენან შორს საფრანგეთში იწყო მუშაობა ახალმა პოლიტიკურმა ჯგუფმა „საქართველო“-მ, რომელმაც პირველად თავის დროშას წააწერა „საქართველო და რევოლუცია“.

სიტყვა „საქართველოს“ გაგონებისთანავე ყველა ჯგუფის მიმართულების ელემენტებში იწყეს მის ირგვლივ მუშაობა. საქართველოს ახალგაზრდობის დიდი უმრავლესობაც ამ პარტიას გაჰყვა. საბოლოო გაწყვეტა ამ პარტიამ განიცადა ამ სამი წლის წინეთ, როდესაც სოციალიზმის განხორციელების საკითხი პრაქტიკულად დაისვა.

*) წერილი „ახალგაზრდობა ბმისათვის“ იყო დაწერილი. უადგილობის გამო დღეს იბეჭდება.

ნამდვილი რევოლუციონერი მშრომელი ახალგაზრდობა გაჰყვა თავის პარტიას, დაიწყო მზურვალე მუშაობა ქართველი ერის საკეთილდღეობით. ამ ორი წლის განმავლობაში მოხდა დიდი პოლიტიკური გარდატეხა. საერთაშორისო ომმა წამოჭრა ორი ბუმბერაზი ძალა, რომლებიც ერთმანეთს უნდა დაეჯახოს.

პირველი არის წითელი კომუნისმი, საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირებას სახით, რომელსაც უჭირავს წითელი დროშა და მეორე შავი ძალა ფაშისმი; პირველში თავი მოიყარა საუკეთესო რევოლუციონერებმა და მეორეში კი შავნიცმა ძალებმა, რომლებიც ვერ შერიგებინან წითელ კომუნისმს.

დღეს, როდესაც მთელი ევროპის ბურჟუაზია ირავზება ფაშისმის დროშის ირგვლივ, საქართველოს შექმნა მუშათა ერთიანი ფრონტის. აქ საკითხი იმადგება-რა უნდა ჰქნას საქართველოს მემარცხენე სოციალისტ-ფედერალისტთა ახალგაზრდობამ?

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ საკითხი გამოკვეთულია, ჩვენმა ახალგაზრდობამ უნდა შეავსოს წითელი კომუნის რიგები.

ოქტომბრის რევოლუციის ექვსი წლის თავზე ჩვენ უნდა დავანახოთ, შავ რევოლუციონერებს, ფაშისტებს და ყველა იმათ, ვინც ჩვენთან არ არიან, რომ წითელი კომუნისმის რიგები დღითი დღე მატულობს და ირავზება.

საჭირო არის ამ საკითხის სათანადო გადაჭრა პარტიის ყრილობაზე. დროა გაერთიანების და ერთიანი ბრძოლის.

გაგია ახლანიშვილი.

გაზეთი „ტრიზუნა“ ნომბრის 1-დან ეღირება: პროფკავშირთა წევრებისათვის თვეურად . . . . . 7.000.000 მ. დაწესებულებათა და კერძო პირთათვის . . . . . 9.000.000 „ ცალკე ნომერი . . . . . 500.000 „